

Česká zemědělská univerzita v Praze
Institut vzdělávání a poradenství v Praze
Katedra celoživotního vzdělávání a podpory studia

E-learningová podpora celoživotního vzdělávání

Bakalářská práce

Autor: **Michal Babka**

Vedoucí práce: Ing. Jiří Husa, CSc.

2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma:

E-learningová podpora celoživotního vzdělávání

vypracoval samostatně a použil jen pramenů, které cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Jsem si vědom, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Jsem si vědom, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

.....
(podpis autora)

V Praze dne

PODĚKOVÁNÍ

Chtěl bych tímto poděkovat panu Ing. Jiřímu Husovi, Csc. za odborné vedení práce a cenné rady, které mi pomohly tuto práci zkompletovat. Mé díky patří i všem respondentům, kteří se trpělivě podíleli na mém šetření.

Abstrakt

Bakalářská práce s názvem „**E-learningová podpora celoživotního vzdělávání**“ je zaměřena na analýzu využitelnosti a užitečnosti e-learningu v celoživotním vzdělávání. Průzkumnými metodami byly dotazník pro studenty kurzů celoživotního vzdělávání a standardizovaný rozhovor s vyučujícími a vzdělávanými na institucích celoživotního vzdělávání. Z výsledků šetření vyplývá, že účastníci vzdělávacích kurzů hodnotí e-learning poměrně kladně. S e-learningem se setkávají ve výuce již běžně, tudíž dokážou vyjádřit jeho výhody i nevýhody. Bylo zjištěno, že jejich hlavní motivací je atraktivita této formy vzdělávání a také úspora času. Z odpovědí vyučujících naopak vyplývá, že výuka s e-learningem jim zabere mnohem více času. Podle vyučujících se s nástupem e-learningu navíc nezmenšil jejich význam při výuce. Naopak se ukázalo, že vzdělavatelé mají více povinností a větší zodpovědnost vůči studentům. Je však v jejich silách vytvořit dostatečně motivující e-learningový kurz plný multimediálních prvků. Ukázalo se, že e-learning je již nedílnou součástí téměř každé vzdělávací akce a studenti i vyučující ho chápou jako prostředek k efektivnějšímu vzdělávání.

Abstract

The bachelor thesis on a topic „**E-learning support for lifelong training**“ is focused on analysis of using and usefulness of e-learning in all-life education. Used methods for harvesting data were questionnaire and interviews among students and teachers of all-life educational institutions. As a result there is clear, that participants of educational courses marked e-learning as positive. E-learning is common part of their educational process, therefore they are able to explain both advantages and disadvantages of it. Main motivation for using e-learning is attractiveness of this particular form of learning as well as time, which is spared. From teacher's perspective, on the other hand, education based on e-learning cost a lot of more time. According to teachers, e-learning does not mean, that they are no longer needed in educational process. Actually, they have much more obligations and also responsibility for students is increased. Although they are able to create e-learning course, full of multimedia, which motivates students enough. It was shown, that e-learning is necessary for almost every education occasion and is seen as an effective tool for education.

Obsah

1. Úvod.....	11
2. Cíl a metodika práce	12
3. Historie	12
4. Pojem „e-learning“	14
5. Pojetí e-learningu	14
5.1. Americké pojetí e-learningu.....	14
5.2. České pojetí e-learningu.....	15
6. Účastníci e-learningu	15
6.1. Vzdělávaný.....	16
6.2. Vzdělavatel.....	17
6.3. Administrátor	17
7. Formy e-learningu.....	17
7.1. Computer Based Training	18
7.2. Web Based Training.....	18
7.3. Virtual Classroom	19
8. Výhody e-learningu	20
9. Nevýhody e-learningu	22
10. Blended learning.....	23
11. E-learning 2.0.....	24
12. Learning Management System	24
12.1. LMS Moodle	25
12.2. LMS eDoceo	26
12.3. LMS iTutor.....	27
13. E-kurz.....	27
13.1. Tvorba e-kurzu	27

PRAKTICKÁ ČÁST	29
1. Dotazníkové šetření.....	30
2. Rozhovory	30
3. Výzkumná metoda	30
4. Cílová skupina	31
5. Setkání s e-learningem během kurzu	31
6. Četnost využívání e-learningu.....	32
7. Technické vybavení k e-learningu	32
8. Způsob využití e-learningu.....	33
9. Používané e-learningové systémy.....	34
10. Zájem o e-learningové studium.....	35
11. E-learningová gramotnost vyučujících.....	37
12. Důvody nevyužívání e-learningových systémů	38
13. Standardizované rozhovory	39
13.1. Vzdělávání.....	39
13.2. Lektoři	40
14. Zhodnocení výsledků	43
15. Závěr.....	46
Seznam použitých zdrojů	47
Příloha 1 – Ukázkový dotazník.....
Příloha 2 – Standardizovaný rozhovor se vzdělávanými
Příloha 3 – Standardizovaný rozhovor s lektory

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Obrázek 1 - Princip virtuálních tříd	19
Obrázek 2 - Náhled podoby e-kurzu	27
Graf 1 - Frekvence využití e-learningu	32
Graf 2 - Způsob využití e-learningu.....	33
Graf 3 - Výhody e-learningu.....	37
Graf 4 - E-learningová gramotnost vzdělavatelů	38
Tabulka 1- Klíčové faktory	36

Seznam použitých zkratek

CBT – Computer Based Training

WBT – Web Based Training

VC – Virtual Class

LMS – Learning Management System

HTML – Hyper Text Markup Language

PC – Personal Computer

IT – Informační technologie

1. Úvod

20. století, zejména jeho druhá polovina, je ve znamení zavádění informačních technologií do mnoha oblastí a procesů ve společnosti. V tomto ohledu není výjimkou ani vzdělávání. Jedním z nejpoužívanějších pojmů v oblasti kombinace informatiky a vzdělávání, je e-learning. Díky e-learningu a internetu ve vzdělávání nabralo studium úplně jiný směr. Vzdělávaný není odkázán pouze na informace a vědomosti, které získá osobní přítomností při výuce ve vzdělávací instituci. Díky těmto technologiím se může člověk vzdělávat i z prostřednictví vlastního domova. Aby byl e-learning prospěšný, je důležité jeho správné využití a vhodné nastavení podmínek mezi vzdělavatelem a vzdělávaným. I když vysoká dynamika jeho šíření ukazuje na jeho význam v nejbližší budoucnosti, stále v současnosti nad e-learningem značně převažuje vzdělávání prostřednictvím studia odborné literatury (Sak, Saková, 2007). Proto je velmi důležité správně e-learning zařadit do výuky.

Cílem mé bakalářské práce bude analyzovat vliv e-learningu na celoživotní vzdělávání.

Toto téma jsem si vybral především z důvodu mé zkušenosti s využíváním e-learningového systému vzdělávání již ze střední školy, která byla na informační technologie zaměřená. Bylo to pro mě vhodné doplnění mého studijního zaměření, ve kterém jsem našel zálibu. Velmi jsem uvítal možnost plnit úkoly a využívat studijní materiály z prostřednictví vlastního domova. Při následném studiu na vysoké škole jsem se navíc seznámil s jedním e-learningovým systémem i z pozice vzdělavatele a naučil se v něm pracovat i z jiné pozice než jako student. Zkušenosti a zájem o toto téma byly tedy hlavním kritériem pro výběr této práce. Dalším důvodem bylo stále se rozšiřující využití e-learningu ve vzdělávání napříč všemi generacemi. Dá se předpokládat, že se vzrůstajícím trendem informačních technologií budou čím dál více využívány i ve vzdělávání.

2. Cíl a metodika práce

První část práce bude obsahovat teoretický text, ve kterém bude objasněn pojem e-learning v souvislosti se vzděláváním. Následně budou představeny některé používané e-learningové systémy.

Navazovat bude část praktická, ve které budu zjišťovat dotazníkovou metodou názor na e-learning ve výuce u vzdělávaných. Doplnkem k dotazníkovému šetření budou standardizované rozhovory s účastníky vzdělávání i lektory celoživotního vzdělávání. Z toho zjistím, v čem je e-learning ve výuce přínosný a v čem naopak kontraproduktivní.

3. Historie

Podstatným faktorem byl vznik procesorů a šestnáctibitových počítačů ve druhé polovině osmdesátých let dvacátého století. Na trhu dominovaly zejména počítače firmy IBM, držet krok v tomto odvětví, a to i ve školství, dokázala pouze konkurenční firma Apple se svým počítačem Macintosh.

V této době se počítače ve velkém množství rozšiřovaly po domácnostech, nicméně uživatelé je používali především k hraní počítačových her. Bylo to také období, kdy vznikalo mnoho kancelářských aplikací. V odvětví vzdělávání a školství docházelo, během vývoje kybernetiky, ke snaze zdokonalit vyučovací automaty. Vývoje se zhostily především univerzitní vědecké týmy a cílem bylo pokusit se částečně nahradit ve výuce vyučujícího. Ten by měl za úkol stroj pouze obsluhovat a kontrolovat.

První aplikace, které byly vyvinuty pro vyučovací automaty, vznikly již během šedesátých let dvacátého století. U nás byl rovněž vytvořen jeden vyučovací automat, který dostal název Unitutor. Systém fungoval tak, že vykládané učivo bylo rozloženo na jednotlivé stránky. Téma bylo vždy zakončeno shrnující kontrolní otázkou s možností vybrat z několika nabízených odpovědí tu správnou. Díky okamžitému zobrazení, zda je odpověď správná či nesprávná, byla zajištěna zpětná vazba. Tyto automaty se však především kvůli nízké účinnosti a složitému zacházení příliš neujaly.

S rozvojem osobních počítačů přišel na řadu rozvoj v oblasti programů. Tento vývoj bych rozdělil do několika částí. Nejprve vznikaly jednoduché testy s výběrem odpovědi. Vzhledem k tomu, že využívání počítačů pouze ke zkoušení bylo

nevyhovující a kritizované, začaly být výukové aplikace doplňovány prvky umělé inteligence. K testům byl zakomponován i výklad a cvičení.

Sloučením těchto prvků vznikaly celé lekce a z nich následně celé kurzy. Nicméně výroba těchto celých kurzů byla značně náročná, nejen po stránce autorské, ale i finanční. A hlavně nepřinášela očekávané výsledky. Našlo se tedy poměrně dost důvodů k tomu, aby od strategie vedené k vývoji těchto kurzů bylo upuštěno.

V 90. letech minulého století začalo být běžné využívání CD ROMů ve výuce. Toto bylo už tehdy nazýváno jako e-learning, ale význam tohoto výrazu je daleko širší a bude mu věnována další kapitola.

Jelikož se osobní počítač začal stávat běžnou součástí domácností, nemohl chybět ani ve výuce. Několik vědeckých skupin na univerzitách začalo připravovat vznik inteligentních výukových systémů (Intelligent Tutoring Systems). Tyto systémy měly kombinovat výklad, procvičování a testy z probraného učiva. Velkou změnou bylo, že technika již umožňovala používání grafiky, zvuků a animací. Propojením všech těchto částí vznikaly jednotlivé lekce a následně z nich celé kurzy.

Výhodou pro studenta bylo, že počítač dlouhodobě sledoval jejich průběžné výsledky a individuálně každému studentovi mohl sestavit výuku podle jeho znalostí (Barešová, 2011).

Na začátku nového tisíciletí nastal obrovský rozmach v celém odvětví informačních technologií, což se samozřejmě týkalo i oblasti vzdělávání. Ve školách se začínají využívat doplňkové vzdělávací aplikace, výukové programy jsou spouštěny na počítačích, které se již stávají běžnou součástí vybavení vzdělávacích institucí. Začaly vznikat i jednotlivé speciální počítačové učebny, kde měl každý student přístup k počítači a často i k internetu. Učitel tedy mohl třídě zadat různé úkoly nebo i testy, které prostřednictvím výukových aplikací vypracovali.

Jelikož je v dnešní době přístup k internetu možný například i z mobilních telefonů a tabletů, využívají vzdělávací instituce výhody tohoto velmi dostupného prostředí. Studijní materiály, knihovní zdroje, nebo již i celé přednášky jsou kromě učeben dostupné i online. Student může mít přístup ke studijním materiálům z prostředí domova, nebo i během cestování dopravním prostředkem.

Dokonce začaly vznikat tzv. virtuální vzdělávací instituce, které nabízejí veškeré své studijní materiály na internetu, umožňují vykonávání testů a zkoušek

online, tudíž je možnost získat vysokoškolský titul či certifikát bez nutnosti fyzické přítomnosti ve třídě. Tento systém je výhodný především pro lidi, kteří pracují na plný úvazek (Mareš, 2007).

4. Pojem „e-learning“

Samotné slovo „e-learning“ se skládá ze dvou částí, což je na první pohled zřejmé. Písmeno „e“ je zkratka anglického výrazu *electronic*. Druhou částí je slovo *learning*, což v českém překladu znamená *vzdělávání*. E-learning se tedy dá v překladu chápat jako elektronické vzdělávání. Tento překlad se ale prakticky nepoužívá, protože samotný výraz e-learning je již natolik zažitý.

Je to proces, který obstarává řízení výuky, její tvorbu i evaluaci, na základě počítačových kurzů (Masaříková, 2008).

5. Pojetí e-learningu

Donna Abernathy z Training and Development Magazine definuje e-learning takto: *„E-learning je neustálý, nikdy nekončící proces vzdělávání. Čtyřicet let studia. Každodenní získávání nových znalostí. Práce se stává vzděláváním, vzdělávání prací, konec studia prakticky neexistuje.“* Doplnuje, že e-learning není dokonalý, má spoustu výhod, ale také nevýhod. Zároveň však nelze říci, že klasické vzdělávání není moderní a nemá budoucnost (Abernathy, 2000).

Je potřeba objasnit, co to e-learning přesně je. Názory se značně liší a pohledy lidí, firem či vzdělávacích institucí jsou rozdílné a dodnes ani nemáme jednotnou a přesnou definici tohoto výrazu.

Bell považuje za příčinu nejednotných definic široký rozsah uživatelů z různorodých oborů, což vedlo k odlišnému pochopení e-learningu. Vše navíc komplikuje to, že může být použit jako samostatný nástroj ve vzdělávání nebo jako doplněk k běžné formě studia (Bell, 2013).

Existují určité odlišné pohledy na e-learning. Jsou rozdíly mezi „americkým“ a „českým“ pojetím.

5.1. Americké pojetí e-learningu

V americkém pojetí existuje několik pohledů a definic. Některé jednodušší definice vysvětlují pojem e-learning jako podporu využívání informačních

technologií ve vzdělávání. Dalším názorem je, že výkladem tohoto výrazu je vzdělávání za podpory webových technologií. Jinými slovy se jedná o zdroje informací, které jsou uloženy na vzdáleném místě (serveru). Jiné společnosti zase definují tento pojem jako poskytování školících materiálů, výukových CD ROMů, audiokazet, videokazet, internetu a dalších elektronických médií.

Američané mají také zajímavost, že jinak definují e-learning a online vzdělávání, což je u nás poměrně nezvyklé. E-learning definují jako vzdělávání za podpory elektronických médií, kdežto online vzdělávání chápou jako vzdělávání pomocí internetu či intranetu (Barešová, 2011).

5.2. České pojetí e-learningu

Český pohled je poněkud odlišný, také jsou tu rozdílné představy o významu tohoto pojmu, nicméně jsou značně odlišné od již zmiňovaného amerického pojetí. V Česku se e-learning nejčastěji vysvětluje jako vzdělávací proces za podpory informačních a komunikačních technologií.

Vyskytuje se také jedna nepřesná a chybná myšlenka, kdy lidé chápou e-learning jako jinou formu vzdělání, například distanční či kombinované studium.

Existují rovněž různé pohledy na to, jak e-learning chápeme. Buď jako systém, kdy pro nás tento termín znamená vzdělávání obohacené počítačem. Druhým pohledem na e-learning nahlížíme jako na proces, kdy využíváme informační a komunikační technologie k lepší dostupnosti studijních materiálů. Dále jako prostředek, díky němuž můžeme ve výuce využívat různá multimediální zařízení. V poslední řadě na něj můžeme nahlížet také jako na zdroj informací.

E-learning se již dostatečně dostal do povědomí lidí. Většina si již z překladu dokáže odvodit, co zhruba může tento výraz znamenat a čeho se týká. Představy jednotlivých lidí se samozřejmě mohou lišit v tom, co ještě je e-learning a co už není. Trend využívání tohoto systému vzdělávání bude nadále stoupat a zdokonalovat se, tím pádem si lidé tento výraz ještě více osvojí. Postupem času se budou představy i definice lidí sjednocovat (Barešová, 2011).

6. Účastníci e-learningu

E-learningové prostředí předně tvoří dva základní účastníci. Jsou to vzdělávání a vzdělavatelé. Dále bychom mohli najít některé další role v tomto

vzdělávacím prostředí, například administrátory či manažery kurzů. Základem úspěšného vzdělávání v tomto prostředí je komunikace mezi účastníky kurzů. Nemusí to být chápáno pouze jako komunikace mezi studentem a vyučujícím, ale také jako komunikace mezi studenty, například formou diskuse (Sak, Saková, 2007).

Ke studiu kurzů dalšího vzdělávání je rovněž zapotřebí motivace. Ta závisí na citovém rozpoložení účastníka. Je dáno, že každý člověk má jiný styl učení. Někteří upřednostňují praktická cvičení, jiní zase čerpání teoretických informací a jejich následné využití (Vodák, 2011).

6.1. Vzdělávaný

V dnešní době se již bere jako fakt, že vzdělávání se pohybuje a pracuje v prostředí e-learningu samostatně. Pouze v situaci, kdy má student pocit, že problém nezvládá vyřešit, obrací se na pomoc, čímž se dostává do kontaktu s lidmi. Aby mohl vzdělávaný pokud možno nejefektivněji využívat toto vzdělávací prostředí, potřebuje dvě základní věci. Musí mít počítač s přístupem na internet a také motivaci k této formě studia. Důležité je, aby se student mohl ke kurzu připojovat pravidelně. Tím by mohl reagovat na nové příspěvky a diskutovat o řešeném problému. Komunikace je v tomto ohledu velmi důležitá. Své poznatky k tématu by měli přinášet i ostatní vzdělávaní, aby nebyl vzdělávatel jediným zdrojem informací.

Šerák tvrdí, že větší aktivitu v zájmovém vzdělávání dospělých vyvíjejí ženy ve věku 19-25 let a hlavní roli v tom hraje především dostatek volného času, jelikož ještě nemají rodinné či pracovní povinnosti (Šerák, 2009).

Někdo může namítnout, že e-learningové prostředí brání sociální interakci a naopak vzdělávané izoluje, což je zčásti pravda. Když se nahlédne na tento problém z druhé strany, některým účastníkům vzdělávání tohle prostředí může vyhovovat více než prostředí ve třídě. Jsou aktéři, kteří se například stydí ve třídě mezi ostatními účastníky prezentovat své názory a připomínky, ale z pozice „anonymity“ za počítačem jsou komunikativnější a otevřenější. Je také více času na zamyšlení a přípravu formulace daného příspěvku studenta k tématu.

Je také dokázáno, že vzdělávané více baví práce v týmu, tzn. kooperace a spolupráce při řešení úkolů s ostatními vzdělávanými. Byly proto vynalezeny vzdělávací programy podporující kooperaci vzdělávaných, což podporovalo sociální interakci. Klíčovým faktorem těchto programů bylo to, že například úkoly byly

natolik složité, že přesahovaly schopnosti jedince. Byly například rozděleny na několik dílčích úloh, aby se o ně studenti mohli podělit (Mareš, 2007).

6.2. Vzdělavatel

Vzdělavatel hraje zásadní roli v tom, zda vzdělávané nadchne pro práci v e-learningovém prostředí. Může vytvořit sebelepší kurz, ale pokud vzdělávané dostatečně nemotivuje a neuspořádá výuku takovým způsobem, aby je to bavilo, zůstane potenciál vzdělávacího kurzu nevyužit. Vzdělavatel se musí zaměřit především na motivaci účastníků ke studiu v tomto prostředí. Tu může podporovat například aktivním zapojením do diskusí, včasnými odpověďmi, či reakcemi na vypracované úkoly. Měl by zároveň kurzy dělat zajímavé tím, že do nich bude kromě teoretických informací vkládat své osobní poznatky a zkušenosti.

Zpočátku si mohl kdekdo myslet, že e-learning obecně ulehčí vyučujícím práci a uspoří čas. Sami vyučující se mohli přesvědčit, že je tomu spíše naopak. Vedení kurzu, přidávání informací, materiálů a aktualizování kurzu bere vyučujícím někdy i čas nad rámec pracovní doby. Vyučující může mít několik rolí v tomto prostředí. Ve formě distančního vzdělávání mluvíme o tutorovi, u blended learningu pak o instruktorovi či vyučujícím (Eger a kol., 2002).

6.3. Administrátor

Administrátorem či manažerem kurzu můžeme nazvat osobu, která má právo zasahovat do úprav kurzu. Jedná se například o vkládání veškerých studijních materiálů, úkolů, informačních zdrojů a podobně. Jeho úkolem je také zajištění přehlednosti kurzu, aby témata byla chronologicky řazena podle posloupnosti. Zajišťuje rovněž aktuálnost kurzu a grafickou přehlednost. Ve většině případů bývá administrátorem sám vzdělavatel, který tak má nad kurzem plnou kontrolu a sám zodpovídá za obsah a vzhled. Někteří vyučující však pouze poskytnou administrátorovi studijní materiály a nechávají všechny ostatní činnosti právě na pověřené osobě (Barešová, 2011).

7. Formy e-learningu

V tomto prostředí se můžeme setkat s několika formami e-learningu. Liší se poměrně zásadně. Některé se používají více, některé se používaly spíše v minulosti,

ale stále jsou aktuální. Toto lze rozdělit na tři základní formy, a to Computer Based Training, Web Based Training a Virtual Classroom.

7.1. Computer Based Training

Jedná se o základní a prvotní formu e-learningu. Důležitým faktorem těchto kurzů je, že jsou offline. Tudíž nevyžadují připojení k internetu a můžeme s nimi pracovat prakticky kdekoli. Na druhou stranu již fakt, že jsou offline, může vzbudit u někoho pocit, že se nejedná přímo o e-learning. U e-learningu se považuje za jednu ze základních funkcí možnost okamžité zpětné vazby vzdělavatele, což bez internetu není proveditelné. Hodnocení lze získat i u offline e-learningových aplikací, ale zpětná vazba musí být předem nastavena a není tím pádem úplně přirozená. Tyto offline kurzy jsou většinou distribuované pomocí CD-ROMů či jiných přenosných médií. S touto formou vzdělávacích kurzů přišel do styku dnes již skoro každý, ať už ve školním prostředí či z prostředí samostudia. Pro příklad, ve formě těchto kurzů vycházejí zejména různé jazykové samostudijní kurzy, především pro domácí užití (Barešová, 2011).

Tento program se nejvíce využíval s rozvojem multimediálních aplikací. Fungoval především na klasické bázi lektor – účastník kurzu. Sloužil především k procvičování, osvojování a upevňování učiva (Mužik, 2010).

7.2. Web Based Training

Oproti předchozí formě e-learningu je tato forma rozdílná v jednom základním parametru. Jedná se totiž o kurzy a formu vzdělávání za pomoci připojení k internetu či intranetu, tedy online. Tento systém je dnes velmi aktuální, využívá se prakticky v celé škále vzdělávání ať již ve větší či menší míře. Hlavní výhodou je, že student může být neustále online a sledovat změny či příspěvky v kurzu a diskutovat s ostatními účastníky, včetně vyučujícího, například během cesty vlakem (Barešová, 2011).

7.3. Virtual Classroom

Tato forma e-learningu je poněkud odlišná. Termín v překladu znamená „virtuální třída“, což je překlad víceméně správný. Jedná se o třídy, které ovšem nejsou kamenné a nemají čtyři stěny, jsou to třídy virtuální ve webovém prostředí. To je zásadní rozdíl oproti klasické výuce nebo školení. Aby vzdělávací akce v prostředí virtuální třídy mohla proběhnout, potřebují

Obrázek 1 - Princip virtuálních tříd

Zdroj: www.chicenter.com

všichni účastníci počítač s dostatečně rychlým připojením na internet a sluchátka s mikrofonom. Virtuální třída je systém, na jehož principu bylo vyrobeno mnoho aplikací. Některé druhy softwaru se musejí nainstalovat do počítače, některé se dají spustit online přímo v prostřednictví internetu (Clark, Kwinn, 2007).

V praxi to funguje následovně, všichni účastníci včetně vzdělavatele se v daný domluvený čas připojí přes webovou adresu do prostředí virtuální třídy, zakladatel třídy by měl každému účastníkovi sdělit tzv. přístupový klíč do třídy, aby se tam nemohl dostat někdo jiný. Studenti vidí vyučujícího skrze jeho webkameru a zároveň mají na svém monitoru tzv. tabuli, kde vyučující může psát, kreslit nebo rýsovat jako na běžné tabuli. K dispozici je rovněž chat, kde mohou účastníci diskutovat mezi sebou při řešení úkolů. Je možné klást otázky, odpovídat písemnou či ústní formou. Komunikace skrze chat může být buď soukromá, nebo veřejná. Mezi možnostmi se nachází i import souborů ve formátu Word, Excel či PowerPoint (Barešová, 2011).

7.3.1. Využití

Vzdělávací prostředí virtuálních tříd využívají především firmy, organizace a rovněž vzdělávací instituce. Hlavním využitím bývají školení, porady, prezentace či různá školení nebo jiné vzdělávací akce. Reálné setkání samozřejmě nelze úplně nahradit, nicméně pro dané účely to může být dostačující.

Luděk Matyska z Masarykovy univerzity popisuje průběh úplně první přednášky skrze virtuální třídy. Byl rok 2007 a přednášku na Louisiana State University vedl prof. Sterling na téma z oblasti náročných výpočtů. Do přednášky se

skrze virtuální třídu zapojili studenti z pěti univerzit z různých koutů světa, včetně Masarykovy univerzity v Brně (Matyska, 2008).

7.3.2. Výhody

Samozřejmě jako téměř vše, tak i prostředí virtuálních tříd má své výhody i nevýhody. Mezi hlavní výhody bych zařadil možnost časté a efektivní komunikace mezi vzdělávanými a vzdělavatelem. Další výhodou je pochopitelně široké spektrum využití, od seminářů, konferencí, porad až k výukovým školením či přednáškám (Barešová, 2011).

Hlavním faktorem je čas a také náklady na dopravu, jelikož v tomto prostředí můžeme v klidu pracovat z domova. Nevýhodou však mohou být technologické nároky, především dostatečně rychlé připojení k internetu (Clark, Kwinn, 2007).

7.3.3. Shrnutí

Prostředí virtuálních tříd se pohybuje zhruba někde mezi výukou v kamenné třídě a e-learningovými kurzy, které probíhají samostudiem. Výuka v kamenné třídě s výukou ve virtuální třídě má mnoho společných faktorů, domluvený začátek výuky, vyučujícího i tabuli a různé pomůcky. Vše probíhá prakticky úplně na stejné bázi s jediným zásadním rozdílem. Ve virtuální třídě postrádáme osobní kontakt mezi účastníky. Protikladem je ušetřený čas, jelikož můžeme pracovat z vlastního domova, což je pojitko mezi virtuálními třídami a e-learningem.

8. Výhody e-learningu

Jako téměř vše, tak i e-learning má samozřejmě své výhody a nevýhody. Pokusím se je nastínit z obecného hlediska, protože každý člověk může mít na určitý faktor jiný pohled. Tudíž, co může být pro jednoho výhodou, může být pro druhého nevýhodou.

Vzdělávání se stává pro vzdělávané zábavnější, čímž lze zvýšit jejich motivaci ke studiu. Při samostudiu často vzdělávaný vnímá informace zrakem a sluchem, tím pádem se může stát, že ani nevnímá fakt, že se vzdělává (Princlík, 2014).

Nespornou výhodou oproti klasickému vzdělávání v učebnách je úspora času, a to hned z několika pohledů. Mohu si studium časově rozvrhnout podle toho, jak se mi to hodí. Mohu studovat, když jsem na to zrovna pozitivně naladěný. Když mám do

učení chut', stává se daná činnost efektivnější než v opačném případě. Dále si mohu sám určovat tempo učení a například zopakovat si některou část, která mi není úplně jasná. A také je velká úspora času v dopravě, jelikož nemusím nikam dojíždět a mohu vše dělat z domova.

Další nespornou výhodou je dostupnost. Veškeré informace a materiály mám neustále k dispozici, například i v dopravním prostředku. Stačí k tomu počítač, notebook, či jiné zařízení a připojení k internetu, což v dnešní době není velký problém. Jelikož mám e-learningový systém k dispozici nonstop, mohu studovat z domova, v práci či nějaké vzdělávací instituci a stačí mi k tomu jedno zařízení bez nutnosti převážet s sebou množství knih či jiných studijních materiálů v papírové podobě.

Výhodné je rovněž to, že systémy běží v síťovém prostředí, jsou tedy připojeny k internetu. Díky propojitelnosti a aktualizaci serverů mám možnost mít nejaktuálnější informace. Obsah může vyučující měnit či doplňovat nebo jinak upravovat. Tím pádem nezůstává statický, jako v případě tištěných materiálů, u kterých jsou úpravy či aktualizace složité a nákladné. Zároveň mohu sám vyhledávat a získávat nové informace a zdroje k obohacení kurzu a nabídnout tyto materiály k dispozici i ostatním účastníkům kurzu. Výhodou je rovněž jednodušnost informací pro všechny vzdělávané oproti běžnému kurzu, kde se mohou měnit lektoři, kteří mohou mít rozdílné znalosti nebo poskytovat odlišné informace (Sak, Saková, 2007).

Zásadní výhodou pro někoho může být cena. V prostředí internetu lze najít množství e-learningových kurzů z různých oblastí, jako např. jazykové kurzy, počítačové kurzy, matematické kurzy a mnoho dalších. Pokud mám tedy k dispozici internetové připojení, mohu okamžitě začít studovat. Samozřejmě některé společnosti nabízejí za příplatek vylepšené funkce a jiné výhody. Oproti vzdělávacím kurzům, kde musím být fyzicky přítomen, ušetřím možné náklady za dopravu nebo ubytování. Zároveň je to levnější než soukromý vyučující.

Celý e-learningový systém je sám o sobě interaktivní. Nevyužívá pouze textovou podobu, ale zařazuje do výuky multimédia, ať již ve formě videí, animací nebo různých simulací. Celý kurz tím získává na atraktivitě a vzbuzuje ve studentovi větší motivaci ke studiu. Zároveň je tato forma pro studujícího zábavnější než klasické učení z textových materiálů.

Provazníková z České správy sociálního zabezpečení potvrzuje, že toto vzdělávací prostředí je založeno na samostudiu a kurz musí být pro studujícího dostatečně aktivizující a motivující, k čemuž mohou dopomáhat právě interaktivní prvky (Provazníková, 2014).

V tomto systému mají studenti výhodu v prověřování svých znalostí. Ve spoustě kurzů je možnost absolvování cvičných testů. Studující tedy může pracovat bez stresu a nemusí se obávat chyb. Zároveň mohou např. studenti, kteří mají problémy s ústním vyjadřováním lépe prodat své znalosti. Dále je vyloučena možnost ovlivnění výsledků lidským faktorem, jelikož odpovědi vyhodnocuje software (Sak, Saková, 2007).

9. Nevýhody e-learningu

Práce s počítačem nese různá zdravotní rizika, což by nemělo být opomenuto. Dlouhodobé sezení na židli u počítače neprospívá páteři, z čehož mohou plynout problémy se zády. Blízký kontakt s monitorem očím rovněž škodí, z čehož mohou vzniknout vážné problémy se zrakem.

Jednou z nevýhod, která je patrná na první pohled, je absence přímého osobního kontaktu. V běžné kamenné učebně mohou přesněji prezentovat své myšlenky a vést živou diskusi, která je stále účinnější než diskuse elektronická. Některým studentům může chybět i dozor či kontrola vyučujícího nad postupem vypracovávaného úkolu. Značnou absencí může být i přímá zpětná vazba od vyučujícího, která vede k lepšímu pochopení učiva či připomínek. Pro někoho to může být důležité z hlediska toho, že sám od sebe se nedonutí k učení.

Faktor informací je již zmiňován ve výhodách, nicméně dá se zároveň považovat i za nevýhodu. Jelikož se e-learning vyskytuje v internetovém prostředí, je logické, že spousta informací pochází právě odtud. Faktem je, že informace na internet může přidávat úplně každý. Tyto informace nikdo nekontroluje, tudíž není zaručena jejich správnost. Tudíž se může stát, že čerpáme informace z různých internetových zdrojů, kde mohou být nesprávné informace. Vhodným příkladem může být například vzdělávací portál Wikipedia, což je open-source systém. To znamená, že do něj může každý anonymně přispívat svými informacemi, které jsou ovšem neověřené a není dobré se na ně spoléhat s jistotou (Sak, Saková, 2007).

Další možnou nevýhodou je závislost na informačních technologiích. Pokud člověk nevlastní počítačové zařízení nebo nemá přístup k internetu, nemá pro něj e-learning prakticky žádný přínos. S využíváním techniky mohou samozřejmě také nastat problémy poruchového rázu. Může se jednat o počítačové viry, hardwarová porucha zařízení či výpadek proudu. U e-learningových kurzů na přenosném médiu hrozí ztráta či poškození a následné postrádání dat.

10. Blended learning

Tento pojem lze často slyšet v souvislosti s e-learningem a informačními technologiemi ve vzdělávání celkově. Samotný výraz blended learning v překladu znamená „smíšené vzdělávání“, nicméně převážně se využívá původní anglické označení. Jak již tedy z názvu vyplývá, jedná se o kombinovanou výuku, která se skládá ze dvou částí. První je běžná standardní výuka a druhou částí je e-learning.

Tento systém výuky vznikl již s jeho počátkem. E-learning nebyl zpočátku příliš aplikován ve školách, ale převážně v různých kurzech dalšího vzdělávání. Využíval se například u jazykových kurzů či v kurzech autoškoly. Tato e-learningová forma byla následně doplněna klasickým prezenčním vzděláním (Duchek, 2011).

Dnes je tato forma vzdělávání velmi rozšířená. Využívá se především na institucích celoživotního vzdělávání a také na vysokých školách.

Lze tím zcela nahradit kombinovanou výuku, kdy studenti individuálně pomocí e-learningu získávají vědomosti z prostředí vlastního domova a jednou za určitý časový rámec absolvují prezenční výuku. E-learning může studentům studium ztraktivnit. K standardním textovým materiálům, jako jsou například skripta, lze ve výuce použít interaktivní prvky. Mezi tyto prvky lze řadit výukové kurzy na CD-ROM, různé prezentace či dokonce diskusní fóra, na kterých lze komunikovat s ostatními studenty, ale i se vzdělavatelem. Velmi rozšířenou formou e-learningu jsou LMS systémy, které jsou velmi oblíbené z hlediska velkého množství funkcí (Barešová, 2011).

Současným trendem je směřování k vyvážené kombinaci výuky, kde se prolíná standardní prezenční výuka s e-learningem. Díky této kombinaci, kde se obě formy prolínají, lze maximálně využít výhody obou těchto forem. Zároveň minimalizovat nevýhody. E-learning sice zvládne studentům poskytnout studijní materiály, ale nedokáže nahradit některé důležité vlastnosti člověka, které jsou ve

výuce potřebné. Mezi ně patří především kreativita, improvizace, ale také smysl pro humor. V e-learningu navíc nelze nahradit bezprostřední kontakt či okamžitou zpětnou vazbu od vyučujícího. V prezenční výuce si lze rovněž lépe vyzkoušet praktická cvičení (Kuš, 2008).

11. E-learning 2.0

Pojem e-learning 2.0 poprvé zmínil Downes v roce 2005. Tento termín byl odvozen ze dvou trendů, které v té době zažívaly velký rozmach. Prvním trendem byl e-learning a druhým web 2.0. Pojem lze tedy definovat jako využívání technologií web 2.0 v e-learningu (Barešová, 2011).

Aby byl e-learning dostatečně efektivní, musí poskytovat více než čtení textů a možnost testování. V e-learningu je důležitým nástrojem interaktivita. Je potřeba, aby studenti samostatně vytvářeli činnost, zapojovali se do diskusí v kurzu se svými názory a následně je konfrontovali s názory ostatních studentů. Tímto se získávání vědomostí prostřednictvím e-learningu stává efektivnějším (Downes, 2005).

Technologie web 2.0 se rychle implementovaly do výuky. Zářným příkladem je takzvaný podcasting. V překladu můžeme chápat jako stahování zvuku nebo videozáznamu. Je běžné, že v kurzech celoživotního vzdělávání nebo i na školách se do e-learningových kurzů přidávají videozáznamy z přednášek či různé video návody. Jedním z nejznámějších poskytovatelů sdílení videozáznamů je YouTube. Důležitá je v tomto ohledu sociální interakce mezi účastníky kurzu. Výhodou je proto možnost aktivního zapojení studentů do tvorby kurzů. Mají možnost spolupráce a vzájemné komunikace, což napomáhá získání nových poznatků a vědomostí. Nevýhodou může však být přílišné množství zdrojů a informací, ve kterých je pak složitější orientace a vyřídění opravdu podstatných částí (Sudický, 2011).

12. Learning Management System

Zkratka LMS v překladu znamená „řízený systém vzdělávání“. Využívání internetových stránek ve výuce je pro vzdělávané i vzdělavatele přínos. Častým problémem však bylo, že vzdělavatelům zabírala správa množství času a navíc neměli počítačové znalosti na takové úrovni, aby s tímto systémem dokázali efektivně pracovat. Stávalo se navíc, že stránky byly nepřehledné a množství informací v nich bylo neuspořádané. Jako řešení tohoto problému se naskytly systémy, které jsou

určeny k samotnému řízení studia. LMS aplikace jsou tedy řídicí systémy výuky, které zahrnují jak administrativu, tak organizaci výuky v e-learningu. Mezi základní funkce patří tvorba a správa vzdělávacích kurzů, komunikace mezi vzdělávanými a vzdělavateli. V neposlední řadě nabízí také možnost evaluace (Zounek, 2009).

Hlavní vlastností tohoto systému je možnost přístupu k obsahu kurzu kdykoli a kdekoli. Tím pádem mají uživatelé možnost vzdělávat se téměř v každé situaci. Nepotřebují přímý kontakt se vzdělavatelem. Zároveň se tím šetří i finance, jelikož odpadá nutnost cestovních nákladů při cestě do vzdělávacích institucí. Tyto systémy mají také velikou výhodu ve své jednoduchosti. Uživatelské rozhraní je přehledné a uzpůsobené tak, aby se v něm orientoval běžný uživatel počítače (Berkins, Galagher, 2013).

Příklady známých systémů LMS:

- eDoceo
- Oracle iLearning
- Moodle
- Lotus IBM
- iTutor
- Blackboard
- Docebo LMS

Většinu těchto systémů lze využít k vytvoření vzdělávacího kurzu zdarma. Systémů je mnohonásobně více, ale tyto patří u nás k nejrozšířenějším.

12.1. LMS Moodle

LMS systém Moodle patří k nejznámějším a nejrozšířenějším softwarovým prostředím. Celý tento systém slouží k podpoře výuky s využitím internetu. Díky svému celosvětovému rozšíření je lokalizován již do více než osmdesáti světových jazyků. Celý software funguje na bázi Open Source, což znamená, že uživatel může upravovat zdrojový kód aplikace, a tím pádem si aplikaci nastavit dle vlastních požadavků. Moodle lze využívat buď jako online kurz nebo také jako doplněk ke klasické výuce. Velkou výhodou oproti všem dřívějším systémům je možnost tvorby vlastních vzdělávacích kurzů přímo v systému (Barešová, 2011).

V celém světě ho využívá více jak 30.000 vzdělávacích institucí. Používá se především v distančním vzdělávání, ale i v jiných formách. Velikou výhodou je, že je poskytován zdarma, tudíž ho může využívat každý, kdo má zájem tvořit kurz v LMS systému (Cole, Foster, 2008).

Kurz nabízí celou řadu funkcí, které se běžně ve vzdělávání využívají. Dají se vytvářet textové studijní materiály s multimediální podporou, ankety, diskuse, úkoly s možností odevzdání v elektronické podobě nebo také testy s možností výběru druhů otázek a následnou evaluací. Jednotlivá témata v kurzu lze řadit podle časové posloupnosti výuky. Další nespornou výhodou je možnost nahrávání i stahování dat z jiných internetových úložišť. Moodle je synchronizován s převážnou většinou takto fungujících serverů, například: Flickr, Google Docs, YouTube a spoustou dalších podobných stránek. Pro vyučující i studenty je výhodou jednoduché prostředí, které je přehledné a snadno se ovládá, tudíž k využití jsou dostačující základní počítačové dovednosti. Moodle je díky širokému rozpětí svých funkcí využitelný jak ve vzdělávacích institucích, tak i ve spoustě firem (Drlík a kol., 2013).

12.2. LMS eDoceo

Dalším známým LMS systémem je eDoceo. Účel produktu je stejný jako u již zmiňovaného Moodlu. Pracuje však na trochu odlišném principu. Kurzy se nevytváří přímo v systému eDoceo, ale v programu Autor, který je volně dostupný. Jednotlivé funkce jsou však velmi podobné jako u LMS Moodle. Veškeré kapitoly, textové soubory, testy, diskuse a další funkce tvoří samostatné soubory, např. soubory s koncovkou html nebo soubory vytvořené v kancelářském balíku Microsoft Office. Veškeré tyto soubory se pak v programu Autor ručně uloží do tematických složek (viz obrázek níže). Všechny tyto složky pak tvoří jeden kurz, který se pak sjednocen ve formátu zip, nahraje do systému eDoceo. Rozdíl je též v tom, že tento systém je založený na placených licencích. I přesto patří k nejpoužívanějším LMS systémům (Jablonská, Rysová, 2008).

Novinkou u obou zmiňovaných systémů je synchronizace s tablety a smartphony, tudíž je možno kurzy jednoduše zobrazit i v mobilních zařízeních.

12.3. LMS iTutor

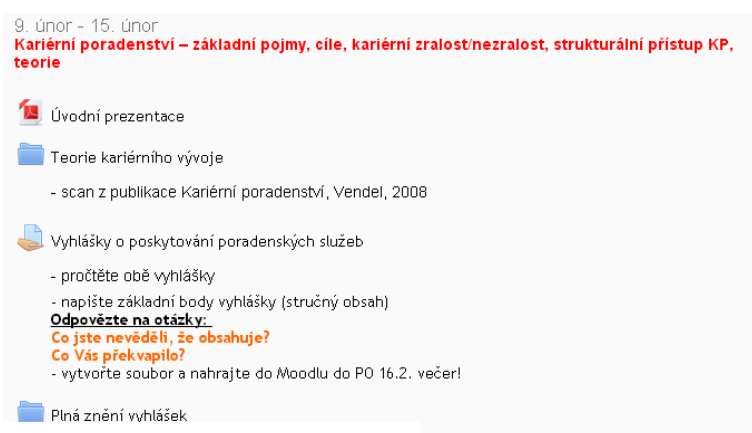
Tento systém vznikl v České republice. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ho oficiálně využívá pro výuku ve školách. Je tedy primárně určen pro základní a střední školy. Široká variabilita tohoto systému však umožňuje jeho využití i v jiných sférách. Obsah lze nastavit dle potřeby. Vzdělávaným umožňuje přístup k informacím a dává jim možnost diskusí s ostatními účastníky. Nabízí i další standardní funkce, například testování. Lze ho využívat jako podporu při klasické výuce v učebnách nebo při domácím samostudiu (Majerová, 2012).

13.E-kurz

E-kurz je hlavní součástí e-learningových systémů. Jedná se o počítačový systém, který kombinuje textové informace s multimediálními prvky. Mezi ně lze zařadit například video, obrázky, animace, simulace nebo různé interaktivní testy. K výrobě kurzů slouží spousta programů. Kurz můžeme tvořit v klasickém HTML editoru až po moderní

aplikace, které vývojáři vytvořili přímo k tomuto účelu. Nejmodernější kurzy využívají rovněž doplňky jako Java či Flash. Na výrobě a správě kurzu se podílí většinou

Obrázek 2 - Náhled podoby e-kurzu

Zdroj: vlastní zpracování

několik osob. Od garanta celého kurzu, přes tvůrce obsahu, grafika, jazykového korektora až po samotného realizátora kurzu (Rohlíková, 2012).

13.1. Tvorba e-kurzu

Při tvorbě vzdělávacího kurzu by se mělo dbát na několik zásad. Jelikož e-learningové prostředí je tvořeno především jako podpora samostudia, mělo by být snahou studujícímu vše zjednodušit. Základem každého kurzu by mělo být definování cíle, tzn., co bude vzdělávaný umět po absolvování kurzu. Učivo by mělo být členěno do jednotlivých kapitol, které mají být seřazeny chronologicky za sebou. Důležitým

prvkem při tvorbě kurzu je analýza cílové skupiny, tedy zjistit potřeby vzdělávaných a přizpůsobit kurz cílům. Je třeba kurz vytvořit tak, aby byl pro danou cílovou kategorii dostatečně zajímavý a užitečný. Většina textové podpory bývá obvykle převzata z papírové předlohy, je však vhodné dané téma doplnit o nějaký interaktivní prvek, např. video. Případně doplnit text hypertextovými odkazy s rozšiřujícími a doplňujícími informacemi. Květoň říká, že tvorba kurzů není jednoduchá a stojí hodně úsilí. Tvrdí též, že pedagogové by měli mít odbornou přípravu pro tvorbu kurzů. Zároveň by měli umět pracovat s počítačovým zařízením alespoň na základní úrovni. V poslední fázi bývá důležitou součástí evaluace kurzu, kde bychom měli získat zpětnou vazbu ohledně kvality kurzu (Květoň, 2003).

PRAKTICKÁ ČÁST

1. Dotazníkové šetření

Praktická část mé bakalářské práce je z hlavní části tvořena dotazníkovým šetřením, ve kterém je cílem zjistit, jak vybraný vzorek studentů celoživotního vzdělávání vnímá e-learning ve výuce. Tomu odpovídá skladba jednotlivých otázek dotazníku. Otázky jsou v převážné většině uzavřené pro jednodušší vyhodnocení, jen u několika z nich je možnost odpovědět písemnou formou. Byly pokládány způsobem, aby jim rozuměl běžný uživatel počítače. Jsou sestaveny takovým způsobem, aby z nich bylo možné zjistit to, zda studenti kurzů celoživotního vzdělávání využívají během studia e-learningové systémy, případně jak často je využívají a do jaké míry jsou zakomponovány ve výuce. Důležitou položkou je otázka, která se týká výhod e-learningu pro toto studium.

Z konečných údajů dotazníkového šetření pak můžeme zjistit, v jaké pozici se nachází e-learning v rámci celoživotního vzdělávání, zda a do jaké míry je ve výuce využíván.

2. Rozhovory

Druhou, spíše doplňkovou částí výzkumu jsou standardizované rozhovory, které přináší pohled také z druhé strany. Kromě vybraných účastníků vzdělávacích kurzů jsou vedeny s vybranými lektory celoživotního vzdělávání. Z odpovědí je nastíněn pohled na e-learning z druhé strany, tedy jaké výhody či nevýhody pro vyučujícího se naskýtají. Také zda a jak e-learningové systémy vůbec ve výuce využívají.

3. Výzkumná metoda

Výzkumnou metodou jsou standardizovaná šetření. U dotazníku i rozhovorů jsou tedy otázky předem připravené a formulovány v přesném pořadí. Celkem jsem nashromáždil 100 dotazníků, které vyplnili studenti kurzů celoživotního vzdělávání v různém věku. Pořídil jsem pět standardizovaných rozhovorů se vzdělávanými a stejný počet s vyučujícími, kteří působí na institucích celoživotního vzdělávání. Z vyhodnocených závěrů bude možné porovnat pohledy z obou zúčastněných stran kurzů celoživotního vzdělávání.

4. Cílová skupina

Hlavní cílovou skupinou dotazníkového šetření jsou studenti kurzů celoživotního vzdělávání v různém věku od 18 let výše. Tento široký rozsah cílové skupiny byl zvolen z důvodu, že účastníkem kurzů celoživotního vzdělávání může být téměř kdokoli, jelikož se ve většině případů jedná o dobrovolnou zájmovou činnost osob, které si chtějí osvojit nové znalosti či dovednosti. Z důvodu, že celoživotního vzdělávání se mohou účastnit i osoby pokročilejšího věku, vždy po rozdáni dotazníků jsem všem respondentům podrobně vysvětlil, o co se přesně jedná, aby nebyl problém s pochopením smyslu dotazníku.

Cílovou skupinou u standardizovaných rozhovorů jsou rovněž studenti kurzů. Vedle nich jsou to ještě vyučující, kteří aktivně působí v institucích celoživotního vzdělávání. Vybráni byli na základě toho, zda se v dané instituci vůbec e-learningové systémy využívají.

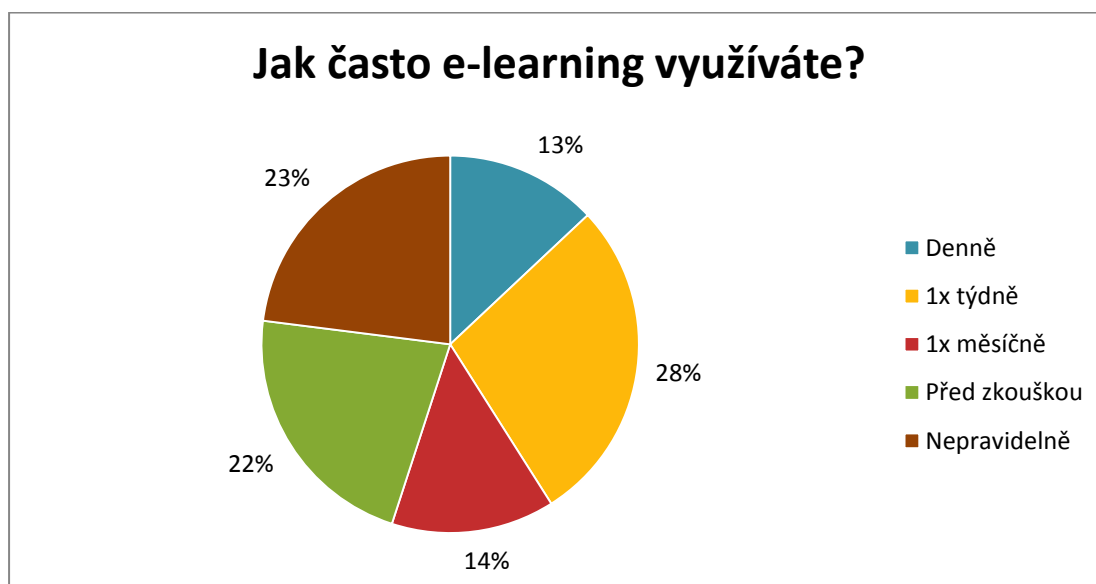
5. Setkání s e-learningem během kurzu

Nejprve bylo zjišťováno věkové rozpětí respondentů, jelikož dotazníkové šetření bylo prováděno například i na univerzitě třetího věku. Většina respondentů je však v mladém či středním věku. Bylo zjišťováno, zda se studující během studia kurzu setkali či setkávají s e-learningem. Z výsledků šetření lze jednoznačně pozorovat, že drtivá většina respondentů se již s e-learningem během studia kurzu setkala. Pouhá 3% dotázaných odpověděla záporně. Hned z výsledků této položky lze usoudit, že e-learning je v celoživotním vzdělávání již nedílnou součástí studia. Možná až v překvapivě velké míře. Po detailnějším rozboru věku lze říci, že studenti ve věku 18-45 let poměrně jednoznačně odpovídali kladně, pouze deset z nich odpovědělo „zřídka“. Naopak lze pozorovat, že s rostoucím věkem přibýlo nejistých respondentů. Z respondentů ve věku 46 let a více jich hned 63% zvolilo prostřední možnost, tedy odpověď „zřídka“. Všechna 3% respondentů, která odpověděla záporně, tedy, že se nesetkávají ve svém kurzu s e-learningem, byla ve věku 61 let a více. Z výsledků této položky lze tedy deklarovat, že e-learning má v celoživotním vzdělávání již nezastupitelnou pozici a je nedílnou součástí tohoto studia i v pokročilejším věku.

6. Četnost využívání e-learningu

U kladných odpovědí předchozí otázky bylo zjišťováno, jak často uživatelé využívají e-learningové systémy. Jelikož kladných odpovědí v předchozí otázce bylo celých 97%, je výsledek této položky stále relevantní. Z odpovědí respondentů lze vydedukovat, že studenti kurzů celoživotního vzdělávání využívají e-learning přibližně 1x týdně. Velká část uživatelů udala, že využívá e-learning nepravidelně. Naopak nejméně byla zaškrtnuta položka „Denně“, kterou volilo pouze 13% respondentů. Příklad bych to především tomu, že účastníky kurzů celoživotního vzdělávání bývají především zaměstnaní lidé, kteří se studiu věnují spíše ve volném čase. Tudíž jsou příliš vytíženi na to, aby věnovali studiu každý den.

Graf 1 - Frekvence využití e-learningu

Zdroj: vlastní zpracování

7. Technické vybavení k e-learningu

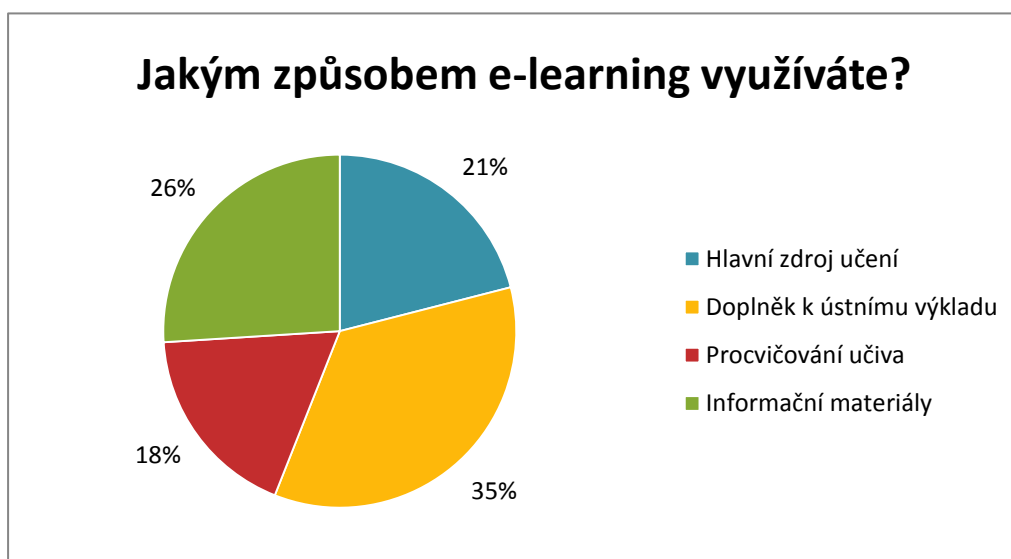
Dále bylo zkoumáno, zda mají studenti kurzů dostatečné technické vybavení k využívání e-learningu. To znamená především, zda vlastní počítač či jiné zařízení (např. tablet, mobilní telefon) a mají dostatečně rychlé připojení k internetu. Pro upřesnění, není nutné zařízení přímo vlastnit, ale mít k němu přístup. Je možnost využití počítače s internetem například ve veřejných knihovnách. Vyhodnocení této položky ukázalo, že vliv věku je opět patrný. Ze všech dotazovaných odpovědělo hned 88% respondentů kladně, tedy, že mají dostatečně technické vybavení

k využívání e-learningu ke studiu. Informační technologie jsou dnes rozšířené natolik, že přístup k počítači a internetu se bere spíše jako samozřejmost. Výsledek byl vyhodnocován také podle věku studentů kurzů. Ve věkovém rozpětí od 18 do 60 let odpovědělo hned 98% kladně a pouhá dvě procenta záporně. Naopak u respondentů starších 61 let můžeme pozorovat prudkou změnu. Kladně odpovědělo pouze 41% dotazovaných ve věku 61 let a více. Záporně tedy odpovědělo zbylých 59%, což je více než polovina. Lze to přikládat nejspíše menší počítačové gramotnosti u občanů v tomto pokročilejším věku a v některých případech i finanční situaci.

8. Způsob využití e-learningu

Zajímavým tématem je jistě způsob, jakým studenti kurzů celoživotního vzdělávání využívají e-learningové prostředí. Na to zároveň navazuje související otázka, která se týká toho, v jaké míře by podle dotazovaných měl být e-learning zakomponován ve výuce. Odpovědi dotazovaných na první otázku, která se přímo ptá, jakým způsobem využívají e-learning, přinesly poměrně zajímavé výsledky.

Graf 2 - Způsob využití e-learningu

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvíce respondentů zvolilo možnost, kde je e-learning brán jako doplněk k ústnímu výkladu. Tato možnost se odborně nazývá Blended learning. Jako hlavní zdroj učení bere e-learning pouze 21% respondentů, což naznačuje, že studenti stále dbají i na osobní kontakt s vyučujícím, který je nenahraditelný.

Na to navazuje část, kde bylo zjišťováno mezi studenty kurzů, do jaké míry by měl být podle nich e-learning zakomponován ve výuce. Jak již napovídá výsledek předchozí otázky, tak i u této položky poměrně výrazně zvítězila možnost „50%“, tedy, že by se měl e-learning vhodně doplňovat s běžnou výukou. Tuto možnost zvolilo celých 57% respondentů. 36% respondentů si myslí, že e-learning by měl být do výuky zakomponován naplno, tedy, že by byl hlavní formou výuky. Zbýlých 7% dotazovaných zvolilo třetí možnost, kde se mohli vyjádřit formou otevřené odpovědi. Z těchto respondentů se odpovědi 6% z nich podobaly. Zjednodušeně řečeno by tito studenti volili formu dobrovolnou. Tedy, aby byl e-learning k dispozici, ale každý ho využíval podle svého uvážení. Ve zbylé jedné odpovědi byl uveden argument, že klasická podoba výuky a papírové materiály jsou lepší prostředek k učení.

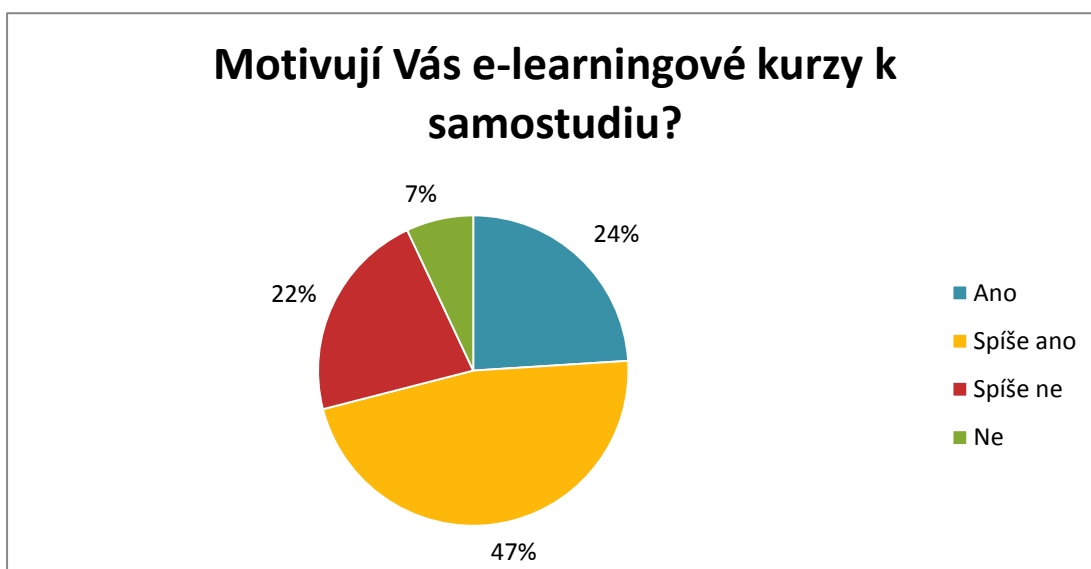
9. Používané e-learningové systémy

Některé e-learningové systémy již byly představeny v kapitole 12 teoretické části. E-learningových systémů je však mnohem více. Některé jsou známější, některé méně. Cílem otázky bylo tedy zjistit, se kterými e-learningovými systémy se již studenti kurzů setkali, ať již právě během kurzu nebo jiným způsobem. V nabídce odpovědí byly čtyři známé systémy a navíc ještě prostor pro otevřenou odpověď, kam mohl respondent doplnit další systémy, se kterými se již setkal. U této položky byla navíc možnost zaškrtnout více odpovědí, pokud se dotazovaný setkal s více než jedním nabízeným systémem. Výsledek této položky dopadl podle přibližných předpokladů. Nejvíce křížků bylo u odpovědi „Moodle“. Zaškrkli ho téměř dvě třetiny respondentů, přesněji 67%. Systémy iTutor a eDoceo dopadly velmi podobně (32 a 30 procent odpovědí). Naopak se systémem Oracle iLearning se setkalo pouhých 6% dotázaných, což bylo trochu pod očekávanou hodnotou. Především z toho důvodu, že v internetových recenzích se často píše, že tento systém bývá oblíbený mezi firmami. Sešlo se i více jak 10% otevřených odpovědí. Mezi nimi byly převážně výukové kurzy jazykové, ale i zeměpisné. Podle třech odpovědí lze usuzovat, že ve valné většině jsou myšleny výukové kurzy na CD-ROM, které vyšly jako příloha denního tisku. V jedné odpovědi je uveden systém Blackboard. Výsledek je sice brán ze vzorku lidí, nicméně lze usoudit, že nejrozšířenějším systémem u nás je Moodle.

10. Zájem o e-learningové studium

Zájem o studium v e-learningovém systému může být mezi uživateli odlišný. Tento zájem je ovlivňován mnoha faktory. Názory na toto téma byly v dotazníkovém šetření zjišťovány ve třech jednotlivých, ale na sebe navazujících otázkách. Respondenti nejprve odpovídali na otázku, zda je pro ně studium v e-learningovém prostředí motivující. Výsledek nebyl úplně jednoznačný, nicméně převažují spíše kladné odpovědi. Nejvíce respondentů, celých 47% zaškrtnulo možnost „spíše ano“. Zbytek možností však zvolilo přibližně stejný počet respondentů, zaostávala pouze záporná možnost „ne“.

Graf 3 - Motivace kurzů k samostudiu

Zdroj: vlastní zpracování

Druhá otázka, která se týkala zájmu o studium v e-learningových systémech byla zaměřena na ovlivňující faktory. V otázce bylo u respondentů zjišťováno, co ovlivňuje jejich zájem o studium v e-learningovém systému. Na výběr byly čtyři hlavní faktory, s tím, že každý dotazovaný mohl vybrat libovolný počet odpovědí. Kromě toho bylo sledováno i to, jaké faktory respondenti zvolili s ohledem na svůj věk. Z výsledků jednoznačně vyplývá, že úspora času je nejdůležitějším faktorem, který ovlivňuje zájem o studium v e-learningových systémech. To potvrzuje i fakt, že tento faktor je také obecně považován za jednu z hlavních výhod v odborné literatuře.

Tabulka 1- klíčové faktory

Co ovlivňuje Váš zájem o studium v e-learningovém systému?						
	Věk:	18-30	31-45	46-60	61 a více	SOUČET
Znalosti práce na PC		0	0	1	14	15
Atraktivita kurzu		7	12	6	3	28
Schopnost vyučujícího e-learning využívat		12	10	5	3	30
Úspora času		42	28	9	2	81

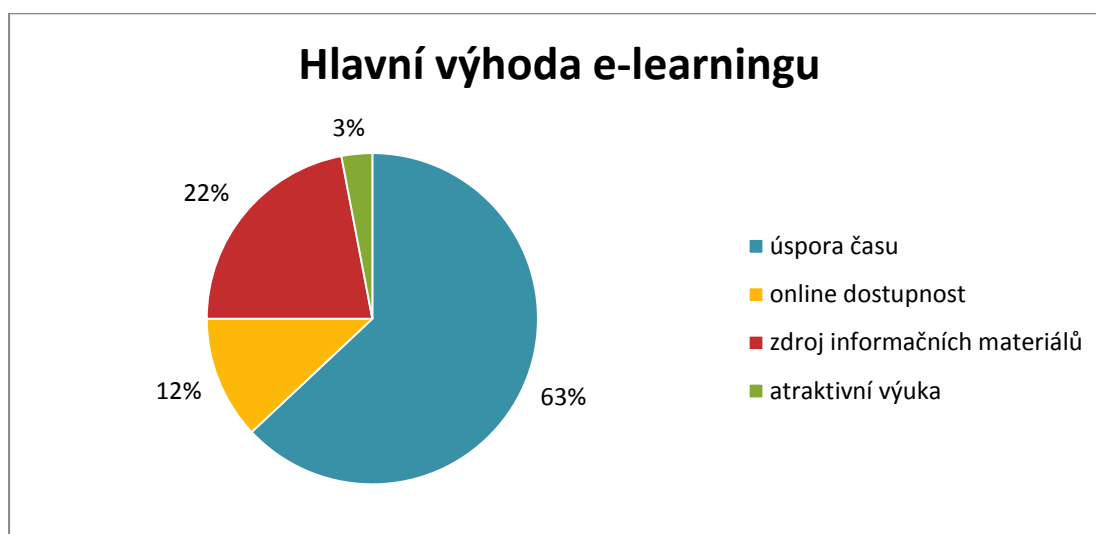
Zdroj: vlastní zpracování

Z tabulky můžeme vyčíst, že faktory týkající se atraktivity kurzu a schopnosti vyučujícího využívat e-learning dopadly velmi vyrovnaně. Pouze 15 respondentů z celkového sta vybralo za klíčový faktor znalost práce na PC. Někteří dotazovaní zvolili více faktorů. Zajímavostí je, že nejčastější kombinací faktorů byla úspora času společně se schopností vyučujícího využívat e-learningový systém. Naopak všichni respondenti, kteří zvolili znalosti práce na PC, vybrali pouze tento jeden faktor.

Když srovnám odpovědi podle dosaženého věku, je zřejmé, že úspora času se s přibývajícím věkem dostává do pozadí. Prioritou je především pro mladší obyvatele ve věku 18-30 let a 31-45 let. Toto je zapříčiněno zaměstnáním a rodinným životem. Lidé v pokročilém věku 61 a více let již většinou bývají v důchodu a studium kurzů bývá spíše čistě dobrovolné a zájmové, což vysvětluje nízký počet zaškrtnutých odpovědí u této možnosti. Dále je zajímavé sledovat, jak se naopak zvyšuje křivka u prvního faktoru, tedy u znalosti práce s PC. Ve věku od 18 do 45 let nezmobilil tuto možnost ani jeden respondent. Tento výsledek potvrzuje, že informační technologie jsou v dnešní době pro tyto generace již naprosto běžnou součástí života a v převážné většině s nimi nemívají problém. Daný faktor naopak suverénně nejvíce volili respondenti ve věku 61 a více let, což je ve své podstatě logické.

Třetí otázka se vyloženě týkala konkrétních výhod, které jsou pro studenty kurzů podstatné. Největší výhodou e-learningu se opravdu zdá být úspora času, protože ji jako hlavní výhodu označilo 63% respondentů, tedy více než polovina. Naopak pro pouhých 3% dotazovaných je e-learning hlavní výhodou jeho atraktivní forma výuky. Je tedy zřejmé, že pro studenty kurzů nejsou až tak podstatné doplňky, kterými může být multimediální forma studijních materiálů. To jsou například videa či animace.

Graf 3 - Výhody e-learningu

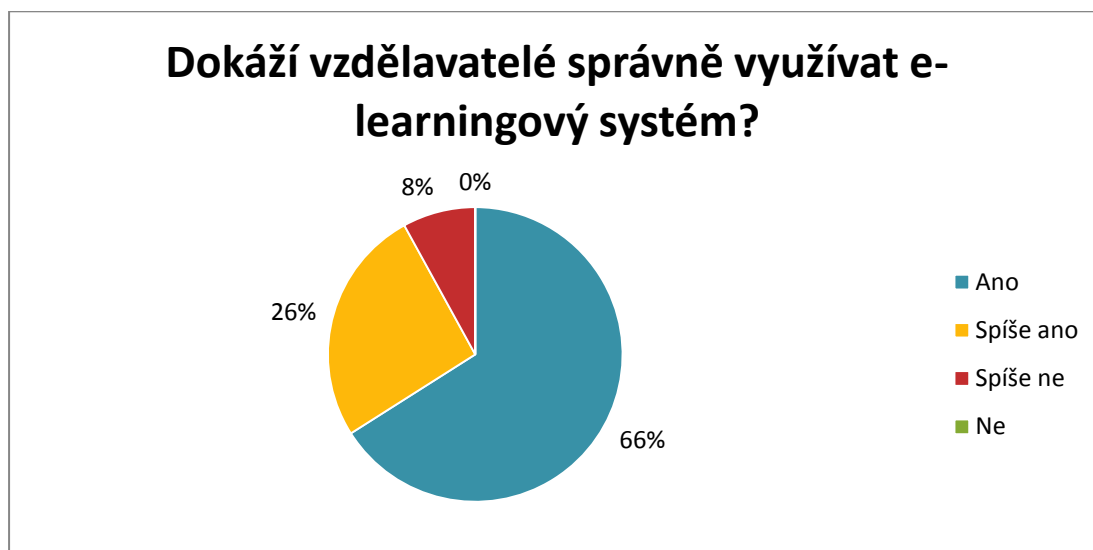

Zdroj: vlastní zpracování

11. E-learningová gramotnost vyučujících

Důležitým prvkem při studiu kurzů, kde se používá e-learning, je též počítačová gramotnost vyučujících, respektive, zda vyučující dokážou správně využívat tento systém výuky. Správný e-learningový kurz by měl být často aktualizován novými informacemi, případně zdroji. Dále by měl být přehledný a jednoduchý. Měl by efektivně motivovat studenty ke studiu ve svém volném čase a jim poskytovat zpětnou vazbu. Toto jsou základní faktory, které by měl e-learningový kurz splňovat. Zároveň to jsou faktory, které zásadním způsobem ovlivňují vyučující. Cílem této položky bylo zjistit, zda vyučující správně využívají e-learningové systémy k výuce. Z výsledků šetření lze usuzovat, že ve velké většině pracují s kurzy efektivně a správně. I když je výsledek dán pouze vzorkem respondentů, dá se říci, že s příchodem informačních technologií do výuky se zlepšila celková počítačová gramotnost vyučujících, s čímž souvisí i správné řízení e-learningových kurzů. Z dotazovaných respondentů hned 92% odpovědělo kladně, což je pro vyučující výborná vizitka. Naopak pouhých 8% studentů odpovědělo „spíše ne“. Úplně negativní odpověď „ne“ dokonce nezvolil ani jeden respondent. Výsledek se samozřejmě může měnit podle konkrétních vzdělávacích institucí či konkrétních vyučujících, na kterých leží v tomto ohledu hlavní zodpovědnost.

Graf 4 - E-learningová gramotnost vzdělavatelů

Zdroj: vlastní zpracování

12. Důvody nevyužívání e-learningových systémů

Poslední otázka dotazníkového šetření se týkala důvodů, kvůli kterým dotazovaní případně nevyužívají e-learning. Na tuto otázku odpověděla pouhá 3% respondentů. Tato otázka byla otevřená, nenabízela tedy žádné možnosti a každý mohl uvést libovolný důvod. Všechny odpovědi jsou podobného rázu. Obecně řečeno tyto respondenti uvedli, že nepracují s počítačem. U dvou odpovědí se vyskytuje, jako důvod nedostatečná počítačová gramotnost. Zajímavé je, že všechna 3% těchto dotazovaných jsou ve věku 61 let a více. Celkově se dotazníkového šetření účastnilo 17% respondentů ve věku 61 let a více. To znamená, že celých 14% z nich zvládá využívat počítač, což je poměrně slušný výsledek.

13. Standardizované rozhovory

Jako součást praktické části bakalářské práce jsem zvolil šetření pomocí standardizovaných rozhovorů. Na předešlých stranách se popisované dotazníkové šetření zaměřovalo především na názory studentů kurzů celoživotního vzdělávání. V tomto šetření je za pomoci standardizovaných rozhovorů ukázán pohled na e-learning v celoživotním vzdělávání z obou stran, a sice ze strany vyučujících kurzů celoživotního vzdělávání a také ze strany studentů kurzů. V dotazníkovém šetření byly obsaženy spíše obecnější otázky, kdežto během rozhovoru došlo na konkrétnější dotazy, pro které bylo vhodnější použít tuto formu šetření místo jejich zařazení do dotazníku. Forma rozhovorů byla individuální, s každým aktérem byl tedy rozhovor prováděn samostatně. Cílovou skupinou jsou vyučující a též studenti, kteří působí na institucích celoživotního vzdělávání a setkávají se při své práci, respektive studiu s e-learningem. Bylo pořízeno pět standardizovaných rozhovorů z obou řad. Studenti dostali tři stejné otázky a vyučující sedm stejných dotazů. Odpovědi byly se souhlasem dotazovaných nahrávány na záznamové zařízení a mohou být použity pro toto šetření. Jednotlivé odpovědi jsou pro lepší vyhodnocení šetření kategorizovány a zobecněny. Pro jednodušší návaznost jsou nejprve rozebrány odpovědi studentů.

13.1. Vzdělávání

První dotaz měl za cíl zjistit, **jak se s e-learningem ve výuce změnil studentům styl učení**. Téměř všichni aktéři rozhovoru zaznamenali první zkušenost s e-learningem při studiu na vysoké škole. Podle vyprávění jednotlivců lze usoudit, že jediná předchozí zkušenost s e-learningem byla maximálně magnetická kazeta s výukou angličtiny na základní škole. Z odpovědí lze usuzovat, že hlavní změnou byla možnost přesunutí studia části teorie ze vzdělávací instituce do prostředí vlastního domova. Interaktivní forma teorie podle slov části dotázaných byla více motivující ke studiu než teorie v klasické papírové podobě. Záporům tohoto učení s podporou počítače však prý bylo odvádění pozornosti k jiným činnostem na počítači.

Ve druhé otázce bylo snahou zjistit od studentů kurzů, **odkud vzešel prvotní podnět k využívání e-learningu**. Podle očekávání byla nejčastější odpověď zmiňující školní prostředí. Dva dotazovaní rovněž zmínili své zaměstnání, kde absolvovali firemní školení. V jednom případě byl současně se školou podnětem

kamarád. Z toho vyplývá, že e-learning se dostává do povědomí lidí především v institucích poskytujících vzdělání. Obecná informovanost o e-learningu stoupá, ale jeho prezentace jinými cestami než prostřednictvím vzdělávacích zařízení by mohla být větší.

Ve třetí otázce bylo cílem získat **pohled studentů na budoucnost e-learningu**. Všichni dotazovaní se shodli v jednom bodě. A sice, že i přes veškerý rozvoj technologií zůstanou klíčovým prvkem vzdělavatelé. Dále byla zmíněna myšlenka, že se e-learning bude čím dál více optimalizovat na mobilní zařízení. Tím by pak studující měli ještě větší pohodlí a ušetřili by opět více času. Zároveň je zajímavá odpověď, která se týká dovedností vyučujících. Bylo tvrzeno, že s nastupující generací mladších vzdělavatelů budou kurzy mnohem zajímavější a budou obsahovat více multimediálních prvků. To je samozřejmě dáno tím, že na školách s pedagogickým zaměřením se více zaměřují na e-learning než dříve. Dalším důvodem může být to, že mladší generace se dokáže lépe orientovat v prostředí informačních technologií.

13.2. Lektoři

První otázka se zabývala tím, **co znamenalo pro dotazované zavedení e-learningu do výuky**. Odpovědi byly vskutku různorodé. Často byla zmiňována nutnost zdokonalení se v práci s počítačem. Dále to pro některé znamenalo více času stráveného u počítače. Jednou z větších změn byla nutnost zpracovávání přednášek a studijních materiálů do elektronické podoby. To byl především v počátcích velký problém a podle odpovědí se to u vyučujících příliš neseťkávalo s oblibou. Téměř všichni však odpověděli, že jednou ze zásadních změn byla forma výuky. Bylo důležité si promyslet, které činnosti je možné nechat studenty dělat mimo vyučovací jednotku prostřednictvím e-learningového kurzu. Jeden dotazovaný uvedl, že výuku v e-learningovém systému bral již jako samozřejmost, tudíž z toho neměl žádnou obavu. Dopomocí mu bylo především předchozí studium na střední a vysoké škole, kde se s e-learningem již učilo pracovat. Dáno to však je nižším věkem a nedávným absolvováním studií oproti ostatním účastníkům tohoto šetření.

Druhým bodem rozhovoru byla otázka, která zjišťovala, **jak těžké bylo naučit se pracovat s e-learningovým systémem**. Tři účastníci rozhovorů uvádějí, že

zpočátku nechávali úpravu kurzu na pracovníkovi oddělení informatiky. Pouze mu dávali k dispozici materiály, které mají být studentům zobrazeny. Veškeré grafické úpravy a rozvržení kurzu nechávali na pracovníkovi IT. Nyní však s rozšířením technologií již kurzy zvládají spravovat sami, minimálně na základní úrovni. Uváděným důvodem bylo především udržení zaměstnání, jelikož jejich vzdělávací instituce tyto systémy již běžně využívá. Druhým důvodem byl čím dál větší zájem studentů o online poskytované studijní materiály. Zbylým dvěma dotazovaným pomohlo samostudium či studium ve škole, tudíž v tomto příliš problém neshledali.

Třetí otázka cílila na to, **jakým způsobem vyučující využívají e-learning při výuce kurzů**. Mezi odpověďmi se sešlo mnoho funkcí, které e-learningové systémy poskytují. Z odpovědí dotazovaných lze usuzovat, že téměř všichni sdílejí prostřednictvím e-learningových systémů informační materiály ke studiu v elektronické podobě. Dále bývají zveřejňovány obecné informace týkající se studia, jako například časový harmonogram či požadavky, které je nutné splnit k úspěšnému absolvování kurzu. Velmi často vyučující dávají studentům možnost cvičných úloh nebo testů. Naopak k oficiálním zkouškám stále využívají papírovou podobu testování. Z odpovědí je však zřejmé, že papírová podoba testů u závěrečných zkoušek je spíše dána pravidly instituce, kde mají jednotně nastavenou formu testů. Jeden dotazovaný též uvedl, že nechává studenty během kurzu vytvořit projekt v elektronické podobě, který je nutné odevzdat do e-learningového systému, jehož prostřednictvím je následně projekt vyučujícím hodnocen. V odpovědích naopak nezazněly důležité prvky, jako jsou videa nebo animace. To však může být ovlivněno také zaměřením kurzu.

Další otázka byla již položena studentům v dotazníkovém šetření. Jedná se o konkrétní **výhody a nevýhody e-learningu**, tentokrát však z pohledu vyučujících. Z odpovědí se dá vyčíst, že mezi klíčové výhody pro vyučující patří možnost odevzdávání zadaných prací online v elektronické podobě. S tím souvisí možnost online evaluace, která téměř všem dotazovaným velmi vyhovuje. Jako další výhoda byla často řečena online komunikace se studenty prostřednictvím kurzu. Tudíž vyučující mohou poskytovat téměř okamžitě zpětnou vazbu studentům, čímž jim mohou pomoci při studiu.

Jako nevýhodu dotazovaní uváděli především dva faktory, které jim ovlivňují práci. Při vyhodnocování odpovědí bylo nejčastěji zmiňováno, že jim správa e-learningového kurzu zabere mnohem více času, jelikož je potřeba mít kurz neustále aktualizovaný, případně reagovat na příspěvky studujících a poskytovat jim zpětnou vazbu. Většina vyučujících také zmínila, že nejvíce času a práce zabralo samotné vytvoření kurzu. Když se následně kurz nebo školení se stejným zaměřením opakuje pro další účastníky, vyučující už pouze postupně odkrývají již vytvořené tematické celky podle harmonogramu celého kurzu. Druhá zmiňovaná nevýhoda je spíše individuální. Jedná se v ní o to, že některým účastníkům vzdělávací akce, především v pokročilejším věku, dělá problém práce v e-learningových systémech. Tudíž je potřeba s nimi pracovat více individuálně v tomto ohledu. Z celkového dojmu lze usuzovat, že dotazovaní berou e-learning ve výuce svého kurzu již spíše jako samozřejmost, tudíž ani příliš nepřemýšlejí nad tím, jaké výhody či nevýhody jim to přináší.

Další dotaz směřoval na to, **jak se s nástupem e-learningu do vzdělávání změnila vyučujícím příprava na výuku kurzu**. Jeden dotazovaný uvedl, že vyučovat začal teprve nedávno, a tak do svých příprav již zahrnoval i e-learning. Ostatní uvedli, že se jim postupně změnila celková příprava na výuku. Výhodou pro ně je, že mohou nechat studujícím některé úkoly či studium k domácímu zpracování, čímž se ušetří čas v běžné výuce. Ušetřený čas se pak dá využít například k více praktickým příkladům či ukázkám. Celkově z odpovědí plyne, že dotazovaní věnují přípravám na výuku více času, což souvisí se správou e-learningových kurzů. Někteří však tvrdí, že výuka má následně větší efekt. Jeden vyučující vysvětlil tak, že část teorie nechává účastníkům vzdělávací akce k samostatnému nastudování prostřednictvím online kurzu a v samotné kontaktní výuce pak využívá prostor k důležitým bodům tématu a praktickým příkladům. Shrnutím lze říci, že e-learning změnil vyučujícím kurzů přípravy na výuku téměř od základů.

Zajímavý byl rozdílný pohled na otázku, ve které bylo cílem zjistit, **jak se s využíváním e-learningu ve výuce změnil význam učitele**. Názory jednotlivých dotazovaných se velmi lišily. Dva z pěti dotazovaných jsou toho názoru, že vyučující je stále hlavním zdrojem informací a poskytovatelem vzdělání. Tvrdí též, že e-learning je nemůže nahradit. Naopak další dva dotazovaní si myslí, že vyučující se stává již spíše zprostředkovatelem vzdělání a informací. Přesněji řečeno, že studující se čím dál více stávají při studiu samostatnějšími a iniciativnějšími. Jedna odpověď byla specifická. Dotazovaný v ní říká, že význam vyučujícího naopak ještě stoupl, jelikož je zodpovědný i za kvalitu e-learningového kurzu a má mnohem více povinností.

Poslední otázka rozhovoru měla za cíl zjistit, **jakou zpětnou vazbu dostávají vyučující na své e-learningové kurzy**. Všichni dotazovaní uvedli, že dostávají zpětnou vazbu pomocí papírových dotazníků, výsledky následně vyhodnocuje vzdělávací instituce, kde vyučující působí. Ve zmíněném dotazníku bývá i otázka týkající se spokojenosti s e-learningovým kurzem. Z dotazníků prý vyplývá, že účastníci vzdělávacích kurzů jsou povětšinou s e-learningem spokojeni. Podle některých odpovědí dotazovaných se občas stává, že někdo napíše připomínku, která se týká například nedostatku studijního materiálu či pozdní reakce vyučujícího v online diskusích. Nicméně podle vyjádření všech dotazovaných bývají hodnocení převážně kladná.

14. Zhodnocení výsledků

Z výsledků hlavní části praktického výzkumu, která probíhala pomocí dotazníkového šetření, se potvrdilo tvrzení z úvodu, že e-learning je již nedílnou součástí vzdělávání.

Ukázalo se, že převážná většina účastníků kurzů celoživotního vzdělávání se s e-learningem setkává pravidelně. Jeho služeb využívají zhruba jednou až dvakrát týdně. Zajímavé bylo sledovat, jakým způsobem s rostoucím věkem klesá využívání e-learningu. Důvodem jsou nedostatečná počítačová gramotnost a také nedostatečné technické vybavení potřebné ke studiu v e-learningovém prostředí. Poměrně vyrovnané výsledky přinesla otázka týkající se způsobu využití. S mírným nárůstem se ukázalo, že nejčastěji studující využívají e-learning jako doplněk k ústnímu

výkladu. Značné množství respondentů ovšem bere e-learning jako hlavní zdroj učení.

Naopak velmi jednoznačně se potvrdilo, že e-learning dostatečně motivuje studenty ke studiu. Kladně se vyjádřilo hned 71% respondentů.

U studentů kurzů v mladém a středním věku se zcela jasně ukázalo, že hlavním faktorem, který ovlivňuje zájem o studium v e-learningu je úspora času. Je to dáno především tím, že se vzdělávají a současně s tím pracují nebo se starají o děti. Z výsledků naopak vyplynulo, že v pokročilejším věku již není úspora času klíčovým faktorem, ale je jím převážně počítačová gramotnost.

Podobně se vyjádřili respondenti i u otázky, ve které dotazovaní určovali hlavní výhodu e-learningu. Z nabízených možností opět jednoznačně s nadpoloviční většinou hlasů zvítězila úspora času. S odstupem jsou ve výsledcích informační zdroje a online dostupnost.

Velmi dobře dopadlo hodnocení vyučujících. Celých 92% procent se vyjádřilo kladně v otázce, zda vyučující dokážou správně využívat e-learning při výuce. Oproti původním předpokladům dopadl výsledek této položky až překvapivě kladně. Může to být ovlivněno konkrétní institucí celoživotního vzdělávání či konkrétním vyučujícím. Nicméně i přesto je tento výsledek pro vzdělavatele velmi dobrou vizitkou.

Ze standardizovaných rozhovorů s vybranými účastníky vzdělávacích kurzů vyplývá, že s využíváním e-learningu ve výuce se jim styl učení výrazně změnil. Převážná část studia teorie se přesunula z učebny do domácího prostředí. Podnětem k využívání e-learningu byla u většiny dotázaných školní instituce, což potvrzuje značný rozmach e-learningu na středních a vysokých školách. Budoucnost vypadá podle odpovědí kladně. Se stálým rozvojem informačních technologií se zvyšuje i počítačová gramotnost občanů, z čehož vyplývá, že vzdělavatelé budou e-learningové kurzy neustále zdokonalovat.

Standardizované rozhovory s vyučujícími, kteří působí na institucích celoživotního vzdělávání, ukázaly, že největším problémem při nástupu e-learningu do výuky bylo zdokonalení se v práci s počítačem. Podle většiny tvrzení to však bylo nezbytné k zachování svého povolání. Výhodu vidí vzdělavatelé v možnosti

přenechat některé činnosti z běžné výuky do domácího prostředí. Tím se jim nabízí více prostoru ve výuce k praktickým příkladům. Nevýhodou pro vyučující je více stráveného času nad správou e-learningu, nicméně všichni dotazovaní to berou jako rozvoj vzdělávání. Význam vyučujících podle názorů neklesá, ale spíše se mění do pozice zprostředkovatelů vzdělání.

15. Závěr

Rozvoji informačních technologií se nevyhnulo ani vzdělávání. Informační technologie jsou již nedílnou součástí dnešního vzdělávacího systému. Specifickým prostředkem se stal e-learning, jenž je výborným pomocníkem při studiu. Ač se množí názory pozitivní či negativní, e-learning je stále více využíván. Stal se inovativním prvkem ve vzdělávání, které bylo dlouhá léta stereotypní a mělo spíše klesající úroveň. Většina vzdělávaných i vzdělavatelů si ho již osvojila jako součást vzdělávacího procesu a dokážou ho využívat. S e-learningem se za poslední léta celý proces vzdělávání hodně změnil. Obě strany, které se účastní vzdělávání, tedy lektori i vzdělávaní kurzů dalšího vzdělávání, hodnotí e-learning převážně kladně, což potvrzuje dotazníkové šetření. Je zároveň důležité, aby obě tyto strany spolu ve vzdělávacím procesu spolupracovaly. Tím následně mohou dosáhnout nejlepších výsledků.

Je však důležité, aby podpora e-learningu v celoživotním vzdělávání byla ve vhodné míře zapojena do vzdělávacího procesu. E-learning i klasická podoba výuka mají své klady a zápory. Je tedy důležité nalézt optimální spojení těchto dvou forem, aby byl celý vzdělávací proces nejefektivnější.

Seznam použitých zdrojů

ABERNATHY, Donna J., „E-learning Enchilada to Go – The E List,“ *Training and Development* (November 2000), p. 21.

BAREŠOVÁ, Andrea. *E-learning ve vzdělávání dospělých*. Praha: Vox, 2011, 197 s. ISBN 978-808-7480-007.

BELL, Brandford a Jessica FEDERMAN. E-learning in Postsecondary Education. *The Future of Children* [online]. 2013, roč. 23, č. 1 [cit. 2014-12-18]. Dostupné z: http://futureofchildren.org/futureofchildren/publications/docs/23_01_08.pdf

BERKING, Peter a Shane GALLAGHER. *Choosing a Learning Management System* [online]. 2011 [cit. 2014-12-20]. Dostupné z: http://www.adlnet.gov/wp-content/uploads/2011/07/choosing-lms-v.2.4_201104132.pdf

CLARK, Ruth Colvin a Ann KWINN. *The new virtual classroom: evidence-based guidelines for synchronous e-learning*. San Francisco, CA: J. Wiley, c2007, xviii, 280 p. ISBN 07-879-8652-6.

COLE, Jason R a Helen FOSTER. Using Moodle: [teaching with the popular open source course management system]. 2nd ed. Sebastopol, CA: O'Reilly Community Press, c2008, xiii, 266 p. ISBN 05-965-2918-X.

DOWNES, Stephen. E-learning 2.0. *ELearn magazine: Where Thought and Practice Meet*. 2005, č. 10. Dostupné z: <http://elearnmag.acm.org/featured.cfm?aid=1104968>

DRLÍK, Martin, Peter ŠVEC, Jozef KAPUSTA a Miroslava MESÁROŠOVÁ. *Moodle: kompletní průvodce tvorbou a správou elektronických kurzů*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2013, 344 s. ISBN 978-80-251-3759-8.

DUCHEK, Pavel. *Blended learning ve vzdělávání manažerů*. Praha, 2011. Dostupné z: http://www.vse.cz/vskp/show_file.php?soubor_id=1173146. Diplomová práce. Vysoká škola ekonomická v Praze. Vedoucí práce PhDr. Miloslava Hiršová, Ph.D.

EGER, Ludvík. *Strategie rozvoje školy*. 1. vyd. Plzeň: Cechtuma, 2002, 111 s. ISBN 80-903-2256-5.

JABLONSKÁ, Eva a Hana RYSOVÁ. ZKUŠENOSTI S LMS EDOCEO A LMS MOODLE. In: *Ústav informatiky PEF* [online]. 2008 [cit. 2014-12-17]. Dostupné z: http://ui.pefka.mendelu.cz/files/jablonska_rysova.pdf

KUŠ, Petr. E-learning je výhodný pro studenty, tutorů i zaměstnavatele. *Moderní obec*. Praha: Economia, a.s, 2008, č. 7. Dostupné z: <http://moderniobec.profipress.dev2.cz/e-learning-je-vyhodny-pro-studenty-tutory-i-zamestnavatele/>

KVĚTOŇ, Karel. *Základy e-Learningu 2003*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, 2004. ISBN 978-807-0429-860.

MAJEROVÁ, Pavlína. Využití Learning Management Systémů v základní škole [online]. 2012 [cit. 2014-12-18]. Diplomová práce. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce René Szotkowski. Dostupné z: http://theses.cz/id/sfee7w/Diplomova_prace_LMS.pdf

MAREŠ, Jiří. Elektronické učení a zvláštnosti člověka. In: SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 171-213. ISBN 978-80-7367-230-0.

MASAŘÍKOVÁ, Gabriela. E-learning 2.0 [online]. 2008 [cit. 2014-12-15]. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Petra Hornochová. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/181028/ff_b/E-learning_2.0.pdf

MATYSKA, Luděk a Eva HLADKÁ. Virtuální třída aneb přednáška na dálku. *Zpravodaj ÚVT MU* [online]. 2008, roč. 18, č. 3 [cit. 2014-12-16]. Dostupné z: <http://ics.muni.cz/bulletin/articles/571.html>

MUŽÍK, Jaroslav. *Řízení vzdělávacího procesu: andragogická didaktika*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, 323 s. Vzdělávání dospělých. ISBN 978-807-3575-816.

PRINCLÍK, Jan. *Pro experty: Odborný časopis nejen pro experty* [online]. 2014 [cit. 2014-12-16]. Dostupné z: <http://www.gigawebsite.cz/40-web-2-0/82-vyhody-a-nevyhody-e-learningu>

PROVAZNÍKOVÁ, Renáta. E-learning ve firemním vzdělávání. *Národní pojištění*. Praha: BMSS-Start, s.r.o., 2014, 8-9. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/casopis-narodni-pojisteni/archiv-vydanych-cisel/clanky/mgr-renata-provaznikova-e-learning-ve-firemnim-vzdelavani.htm>

ROHLÍKOVÁ, Lucie a Jana VEJVODOVÁ. *Vyučovací metody na vysoké škole: praktický průvodce výukou v prezenční i distanční formě studia*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 281 s. ISBN 978-80-247-4152-9.

SAK, Petr, Karolína SAKOVÁ. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 290 s. ISBN 978-80-7367-230-0.

SUDICKÝ, Petr. *Nové technologie ve vzdělávání: vzdělávací software a interaktivní tabule* : [... příspěvky vědecko-odborné konference ..., 11. -15.10.2010 na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. 1. vyd. Editor Jiří Dostál. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, 112 s. ISBN 978-80-244-2768-3.

ŠERÁK, Michal. *Zájemové vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 207 s. ISBN 978-80-7367-551-6.

VODÁK, Jozef a Alžbeta KUCHARČÍKOVÁ. *Efektivní vzdělávání zaměstnanců*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011, 237 s. Management (Grada). ISBN 978-80-247-3651-8.

Příloha 1 – Ukázkový dotazník

Využívání e-learningu v celoživotním vzdělávání

Dobrý den, věnujte prosím několik minut následujícímu dotazníku, který zkoumá, do jaké míry mají na Vaše vzdělávání vliv e-learningové systémy. Dotazník slouží jako podklad k praktické části bakalářské práce na téma *E-learningová podpora celoživotního vzdělávání*. Děkuji za Váš čas.

1) **Jaký je Váš věk?** (písmeno Vámi vybrané odpovědi zakroužkujte)

- a) 18-30 let b) 31-45 let c) 46-60 let d) 61 a více let

2) **Setkáváte se během Vámi absolvované vzdělávací akce s e-learningem?**

(písmeno Vámi vybrané odpovědi zakroužkujte)

- a) ano b) zřídka c) ne

3) **Jak často e-learning využíváte?** (odpovězte, pokud jste v otázce č.2 odpověděli kladně, písmeno Vámi vybrané odpovědi zakroužkujte)

- a) denně b) 1x týdně c) 1x měsíčně d) před testováním e) nepravidelně

4) **Máte dostatečné technické vybavení pro využívání e-learningu?** (písmeno Vámi vybrané odpovědi zakroužkujte)

- a) ano b) ne

5) **Jakým způsobem e-learning využíváte?** (písmeno Vámi vybrané odpovědi zakroužkujte)

- a) jako hlavní zdroj učení b) doplněk k ústnímu výkladu c) k procvičování učiva d) k získání informačních materiálů

6) **S jakými e-learningovými systémy jste se již setkali?** (písmeno Vámi vybrané odpovědi zakroužkujte, případně do volného pole doplňte textovou odpověď)

- a) iTutor b) eDoceo c) Moodle d) Oracle iLearning e) Jiná (Doplňte)

7) Do jaké míry by měl podle Vás být e-learning zakomponován ve výuce?

(písmeno Vámi vybrané odpovědi zakroužkujte, případně do volného pole doplňte textovou odpověď)

a) 100% b) 50% c) Jiná (Doplňte)

8) Motivují Vás e-learningové kurzy k samostudiu? (písmeno Vámi vybrané odpovědi zakroužkujte)

a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

9) Co ovlivňuje Váš zájem o studium v e-learningovém prostředí? (písmena označující Vámi vybrané odpovědi zakroužkujte)

a) počítačová gramotnost b) atraktivita kurzu c) schopnost vyučujícího využívat e-learning d) úspora času

10) V čem je pro Vás e-learning nejvýhodnější? (písmeno Vámi vybrané odpovědi zakroužkujte)

a) úspora času b) online dostupnost c) zdroj informačních materiálů d) atraktivní forma výuky

11) Umí vzdělavatelé správně pracovat s e-learningovým kurzem? (písmeno Vámi vybrané odpovědi zakroužkujte)

a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

12) Pokud nevyžíváte e-learning, z jaké příčiny? (Doplňte textovou odpověď)

Příloha 2 – Standardizovaný rozhovor se vzdělávanými

Otázky:

- 1. Jak se s nástupem e-learningu do výuky změnil Váš styl učení?**
- 2. Odkud vzešel prvotní podnět k využívání e-learningu?**
- 3. Jaký je Váš pohled na budoucnost e-learningu?**

Příloha 3 – Standardizovaný rozhovor s lektory

Otázky:

- 1. Co pro Vás znamenalo zavedení e-learningu do výuky?**
- 2. Jak těžké pro Vás bylo naučit se pracovat s e-learningem?**
- 3. Jakým způsobem využíváte e-learning při výuce kurzů?**
- 4. V čem vidíte hlavní výhody a nevýhody e-learningu?**
- 5. Jak se Vám s nástupem e-learningu změnila příprava na výuku?**
- 6. Jak se s e-learningem změnil význam vzdělavatele ve výuce?**
- 7. Jakou zpětnou vazbu dostáváte na své e-learningové kurzy?**